

ՏԵՐՍԻՍԻ ԿՈՐՍՈՒՎԾ ՀԱՅ ԱՂԶԻԿԸ

Posted on June 15, 2012 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Ի՞նչ Կը Մտածէ Միւս Թուրքը Շարքէն

✘ Թեազըմ Կիւնստոլան/Նեզահաթ Կիւնստոլան, «Ռատիքալ»
Հայացուց Գրիգոր Կեօքճեան, Պէյրուք, 15 Յունիս 2012

Տերսիմի կոտորածներուն (1937-1938 թուականներուն, Գ. Կ.) ականատես եղած էր հայ աղջնակ մը՝ Ասլըհանը: Երբ Գոնիա կ'աքսորէին զինք, հազիւ թէ 5-6 տարեկան էր, եւ անունը այլեւս «Ֆաթմա» եղած էր: Ներառեալ զաւակները, բոլորը զինք իբրեւ քիւրտ ճանչցած էին: Տերսիմի կորսուած հայ աղջիկներէն առաջինն է ան, որ կը յայտնուի տարիներ ետք... Հալվորի վանք գիւղի բնակիչները երբ կը կոտորուէին, փոքրիկն «Ասլըհանը», իր բացատրութեամբ, «զինեալի» մը կողմէ փրկուած էր՝ զինք ցորենի դեզերու տակ պահելով. եւ ան իր թաքստոցէն սարսափահար աչքերով ականատեսը եղած էր ահաւոր կոտորածին... Հօրաքրոջը՝ Իհսա (հաւանաբար՝ Եղսա) Քիրեմիտճեանին եւ անոր երեք զաւակներուն հետ միասին կը տեղահանուին դէպի Գոնիայի Պէյշեհիր գաւառը: Երբ հայ Ասլըհանը կը վերափոխուէր թուրք «Ֆաթմա»-ի, 5-6 տարեկան էր, իսկ երբ իսլամացնելով՝ կ'ամուսնացնէին, հազիւ թէ 13 տարեկան էր... Հօրաքրոջը երեք զաւակներն ալ (Նշան, Աբգար եւ Մուրատ) իսլամացնելու նպատակով թլփատուեցան Պէյշեհիրի մէջ...

Ի՞նչ Կը Մտածէ Միւս Թուրքը Շարքէն

✘ Թեազըմ Կիւնստոլան/Նեզահաթ Կիւնստոլան, «Ռատիքալ»
Հայացուց Գրիգոր Կեօքճեան, Պէյրուք, 15 Յունիս 2012

Տերսիմի կոտորածներուն (1937-1938 թուականներուն, Գ. Կ.) ականատես եղած էր հայ աղջնակ մը՝ Ասլըհանը: Երբ Գոնիա կ'աքսորէին զինք, հազիւ թէ 5-6 տարեկան էր, եւ անունը այլեւս «Ֆաթմա» եղած էր: Ներառեալ զաւակները, բոլորը զինք իբրեւ քիւրտ ճանչցած էին: Տերսիմի կորսուած հայ աղջիկներէն առաջինն է ան, որ կը յայտնուի տարիներ ետք... Հալվորի վանք գիւղի բնակիչները երբ կը կոտորուէին, փոքրիկն «Ասլըհանը», իր բացատրութեամբ, «զինեալի» մը կողմէ փրկուած էր՝ զինք ցորենի դեզերու տակ պահելով. եւ ան իր թաքստոցէն սարսափահար աչքերով ականատեսը եղած էր ահաւոր կոտորածին... Հօրաքրոջը՝ Իհսա (հաւանաբար՝ Եղսա) Քիրեմիտճեանին եւ անոր երեք զաւակներուն հետ միասին կը տեղահանուին դէպի Գոնիայի Պէյշեհիր գաւառը: Երբ հայ Ասլըհանը կը վերափոխուէր թուրք «Ֆաթմա»-ի, 5-6 տարեկան էր, իսկ երբ իսլամացնելով՝ կ'ամուսնացնէին, հազիւ թէ 13 տարեկան էր... Հօրաքրոջը երեք զաւակներն ալ (Նշան, Աբգար եւ Մուրատ) իսլամացնելու նպատակով թլփատուեցան Պէյշեհիրի մէջ...

Հայ Ըլլալը Պահեց

Տարիներով գաղտնի պահեց իր հայու աղջիկ ըլլալը... ինքնութեան մէջ Յակոբ երեւցող

հօր անունը «Էյուպ» ըրաւ իսկ Հաւաս երեւոյց մօր անունն ալ «Հաւա»... բոլորը զինք իբրեւ քիւրտ ճանցան, ներառեալ՝ զաւակները, մինչեւ այն օրը, երբ 2010 թուականին աղջիկը ուզեց իրենց ընտանեկան ծառը վերականգնել...

2009 թուականին, երբ մամուլը առաջին անգամ կ'արձագանգէր «Տերսիմի կորսուած աղջիկները» վաւերական ժապաւենին, հասարակութիւնը տակաւին անտեղեակ էր «Տերսիմի կոտորածին» մասին, եւ չէր քննարկուէր այդ հարցը ընդհանրապէս. իսկ Տերսիմի կորսուած աղջիկները անծանօթ նիւթ մըն էր ... Ծրագիրին սկզբնական փուլերուն կոտորածին ականատեսներն ու անկէ տուժածները կը զգուշանային տեսակցիլ եւ վկայել այդ նիւթին մասին, հիմա անո՞նք են, որ մեզ կը փնտռեն եւ կ'ուզեն պատմել...

Կորսուած Ընտանիքի Մը Պատմութիւնը

Հալվորի վանքի Ասլըհան, երբ որոշեց 72 տարուան լռութեան վերջ մը դնել եւ խօսիլ, զաւակները սկսան պրպտել իրենց արմատները: Նախ եւ առաջ գտան բզքսուած եւ ցիրուցան եղած իրենց արմատներէն վերապրող ազգականները. յետոյ իրենց նման Նոյն ճակատագիրը ապրած տերսիմի կորսուած աղջիկները գտնելու համար մեզի դիմեցին. այս պայմաններուն տակ էր, որ հատուեցան մեր ուղիները:

Մօտաւորապէս 30 նահանգներու մէջ կատարած մեր փնտռտուքներուն իբրեւ արդիւնք՝ 150-ի չափ «կորսուած աղջիկ» գտնուեցաւ. այս թիւին վրայ ամէն օր Նորեր կ'աւելնան, եւ ամէն մէկ Նոր տեղեկութեամբ մեր յուզումն ու հետաքրքրութիւնը կ'աւելնայ: Սակայն Ասլըհանին պատմութիւնը շատ իւրայատուկ է: Յարդ մեր գտածները ալեւի-քիւրտ կամ քրմանճ աղջիկներ էին, սակայն ան շրջանի երեւելի հայ ընտանիքներէն մէկուն աղջիկն էր. եւ միմիայն իր բացայայտումով չէր սահմանափակուէր զինք գտնելը, այլ կը կարեւորուէր նահապետական եւ ազդեցիկ հայ ընտանիքի մը կորսուած պատմութեան բացայայտումին ու արձանագրութեան...

Նախ Գնդապետի Մը Տուին

Սփարթայի մէջ կը բնակէր Տերսիմի կորսուած աղջիկը. երեք ժամ տեւած մեր հարցազրոյցի ընթացքին իր ապրածները մանրամասնութեամբ պատմեց. սակայն, հակառակ մեր սպառիչ եւ հետեւողական պնդումներուն, արտակարգօրէն ջանք թափեց, որ «Հայ եմ» չըսէ. որովհետեւ տակաւին կը վախնար... Ասլըհան Զիրեմիտճեանին բերնէն լսենք համառօտ կեանքի պատմութիւնը՝ սկսելով Պէյշեհիրէն:

«Պէյշեհիրի մէջ նախ գնդապետի մը տրուեցայ. Բայց երբ անոր պաշտօնը տեղափոխուեցաւ, զիս տուին պետական պաշտօնեայի մը՝ իբրեւ աղախին. հոն զիս զաւագանով այնքան ծեծած են, որ մատներս կոտրուած են. երբեք բժիշկի չտարին. այդ տան մէջ ապրած չարչարանքներուս չդիմանալով՝ փախայ այդտեղէն: Հետագային ուրիշ ընտանիք մը առաւ զիս. անոնց մօտ ալ շատ չարչարանքի ենթարկուեցայ. 13 տարեկանիս ամուսնացուցին 35 տարեկան մէկու մը հետ (նախքան ամուսնանալս՝

իսլամացուցած էին): Անօթի, ծարաւ, զրկանքներով լի կեանք մը ունեցայ: Նախ եւ առաջ երեխայ մըն էի աւելի՛ն, անտուն, անտէր եւ անգործ էի: Փողոցները մնացի եւ այս պայմաններու տակ մեծցուցի զաւակներս:

Հայ ըլլալս որոշ չափով գիտէի, բայց պահեցի. զաւակներս 1995 թուականին իմացան. ընտանիքս գտնելու համար շատ փնտռտուք կատարեցինք, բայց ոչ մէկ արդիւնքի հասանք: 2010-ին աղջիկս մեր ընտանեկան ծառը վերակազմեց, ահաւասիկ, այդ ժամանակ իմացանք, որ անունս եւ ազգանունս փոխուած էին. անձնաթուղթիս մէջ անունս Ֆաթմա, իսկ աղջկութեանս մականունը Քիրեմիտճի կ'երեւին, սակայն իմացանք, որ բուն անունս Ասլըհան եւ ազգանունս Քիրեմիտճեան էր, ինչպէս նաեւ՝ ծնած գիւղիս տեղն ու անունը: Աւելի վերջ գտանք քրոջս եւ հօրաքրոջս զաւակները. տեղեկացայ ընտանիքիս անցեալին մասին. հայրս իր պետութեան հաւատարիմ հայ քաղաքացի մը եղած էր. քահանան էր Հալվորի վանքին եւ բաւականին ունեւոր մէկը: Հայրս աքսորած էին Պոլսի Մենկեւն շրջանը եւ հոն ալ մահացած էր:

Դէպի Արմատներ

Ասլըհան Քիրեմիտճեան առաջին քայլը նետեց, երբ իր իսկական ինքնութիւնը պատմեց զաւակներուն, իսկ երկրորդ քայլը՝ ապրած կեանքը մեզի հետ բաժնեկցելով. երրորդ քայլը նետած պիտի ըլլայ, երբ դիմում ներկայացնէ Ազգային ժողովի աղերսագրերու յանձնաժողովին. իր փափաքն է, որ յանուն մարդկութեան եւ արդարութեան հաշիւ պահանջուի բոլոր անոնցմէ, որոնք իրեն այս ցաւերը ապրեցուցին...

Մօտերս լոյս աշխարհի գալիք մեր՝ «Տերսիմի կորստած աղջիկները» խորագրեալ գիրքին մէջ մանրամասն ձեւով տեղ պիտի տանք Ասլըհան Քիրեմիտճեանի ողբերգական կեանքի պատմութեան:

Երբ ուղեւորութեան մը ելլեք դէպի ձեր արմատները, կրնայ պատահիլ, որ ձեր մեծ հայրերն ու մեծ մայրերը, զաւակները կամ թոռները եղած ըլլան այս հողերուն վրայ ապրած հինաւուրց ժողովուրդի մը...

Մի՛ վախնաք, մի՛ ամչնաք...

